

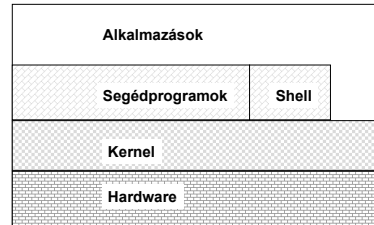
Unix történet

- ♦ eredetileg két vonal: System V - BSD
 - jelenleg összemosódik
- ♦ megvalósítások gyártónként különböznek
 - SUN - Solaris
 - IBM - AIX
 - HP - HPUX
 - Compaq - Tru64 UNIX
 - Silicon Graphics - IRIX
 - ingyenes (főleg i386): Linux, (Free) (Net) (Open) BSD
- ♦ a Unix tulajdonságai
 - multitasking, multiuser
 - segédprogramok sokasága
 - shell
- ♦ POSIX
 - rendszerhívások
 - shell
 - segédprogramok

szandi@hit.bme.hu

1

A Unix felépítése

szandi@hit.bme.hu

2

Felhasználók

- ♦ Felhasználók
 - password
 - login shell
 - UID
 - home directory
 - ulimit
 - root, bin, sys, mail, nobody, lpd
- ♦ Csoportok
 - GID
 - tagok felhasználók
 - » elsődleges csoport
 - » másodlagos csoportok
 - root, bin, sys, mail, nobody

szandi@hit.bme.hu

3

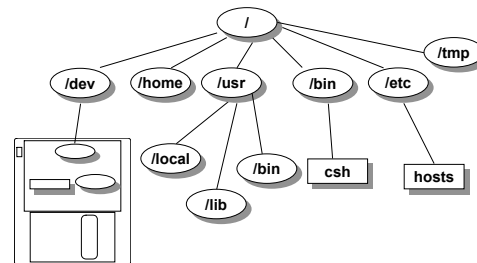
Unix felhasználói felületek

- ♦ soros terminál
 - karakteres, soros felület, vezérlő karakterek definiálhatók, echo
 - stty -a
 - » erase (backspace) Ctrl-H
 - » eof Ctrl-D
 - » intr (break) Ctrl-C
 - » susp (suspend) Ctrl-Z
 - » stop (pause) Ctrl-S
 - » start Ctrl-Q
 - üzemmódok: cooked (sort értelmez), raw (nincs értelmezés)
- ♦ X-Window rendszer
 - ablakozós, többtaskos felület (terminál ablakok)
 - window manager-ek
 - » beállítások a felhasználó izlése szerint
- ♦ man - online help
 - man command

szandi@hit.bme.hu

4

Logikai file rendszer egységes directory struktúra

szandi@hit.bme.hu

5

Logikai file rendszer - fizikai eszközök

- ♦ Kötet - volume (diszk)
- ♦ Perifériák (/dev)
 - terminal
 - külső diszk drive
 - szalagos eszköz
 - hangkártya
 - CD drive
 - hálózat
- ♦ Beillesztés a logikai rendszerbe
 - device: device file
 - file rendszer: mount
- ♦ Multiuser szolgáltatás
 - védelem: jogok

szandi@hit.bme.hu

6

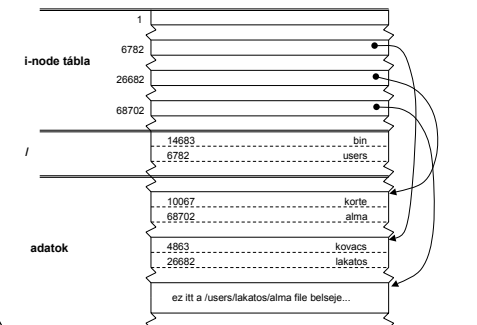
File név konvenciók

- ♦ A könyvtárak (directory) speciális file-ok
 - tartalmuk file bejegyzés
- ♦ Gyökér könyvtár: /
- ♦ Általános file-név megadás
 - abszolút
 - » /users/lakatos/alma, /bin/ls
 - relatív
 - » ../lakatos/alma, ../../bin/ls
- ♦ File név
 - Kisbetű - Nagybetű
 - Maximális hossz 14 (gyakoriabban sokkal több)
 - Szinte minden karakter megengedett
 - a '.' kitüntetett szerepe:
 - rejtett file-ok első karaktere

szandi@hit.bme.hu

7

Egy Unix file rendszer belső szerkezete

szandi@hit.bme.hu

8

Következmények

- ♦ File bejegyzés
 - név
 - i-node szám
- ♦ egy file-nak több neve - link
 - ugyanolyan néven, de különböző direktoryban
- ♦ file információk i-node-ban
 - típus: reguláris, directory, eszköz, szimbolikus link, pipe
 - linkek száma
 - tulajdonos (UID, GID)
 - méret
 - jogok
 - dátumok (létrehozás, módosítás, hozzáférés)
- ♦ linkek file rendszerek között - szimbolikus link
 - a szimbolikus link egy file, tartalma: elérési út
 - ki lehet húzni a lába alól a talajt

szandi@hit.bme.hu

9

Segédprogramok file és directory kezelés

- ♦ **Általános forma**
 - parancs **-**opciók argumentumok
 - input:: argumentum, hiányában standard input
 - output: standard output, vagy file **-o** file megadással
- ♦ **Filekezelés**

ls	cat
mv	cp
rm	ln
touch	
- ♦ **Directory kezelés**

pwd	cd
mkdir	rmdir

szandi@hit.bme.hu

10

Directory tartalma: ls

- ♦ **ls -options dir/filename**
 - » -a minden bejegyzést kilistáz (a rejtettek is)
 - » -C több oszlopban listáz
 - » -d directory esetén csak a nevét írja ki
 - » -g hosszú listában nem írja ki a tulajdonost
 - » -i az i-node számot is kiírja
 - » -l hosszú lista, részletezve a jogokat is
 - » -o hosszú listában nem írja ki a csoportot
 - » -p directory neve után ír egy / jelet
 - » -R megfordítja a sorrendet
 - » -R rekurzívan bejárja az alkönyvtárakat is
 - » -t névsor szerinti lista helyett időrendben listáz
 - » -x többoszlopos listában a rendezés vízszintesen egyoszlopos lista
 - » -l

szandi@hit.bme.hu

11

File parancsok 1.

- ♦ file tartalmát írja ki a standard kimenetre
- ♦ **cat -options filename**
 - » -e mint -v, és minden sor végére \$
 - » -s nincs hibáüzenet
 - » -t mint -v, TAB helyett ^I
 - » -u a kimenetet nem buffereli
 - » -v a nem látható karaktereket is kiírja (kivéve TAB és NL) úgy, hogy azok láthatók legyenek (*X)
- ♦ **file-ok másolása**
- ♦ **cp [-iR] dir/filename dir/filename**
 - » -i interaktív mód
 - » -R rekurzív másolás
- ♦ **file-ok átnevezése**
- ♦ **mv [-if] dir/filename dir/filename**
 - » -i interaktív mód
 - » -f üzenet nélkül felülírja a meglévő file-t

szandi@hit.bme.hu

12

File parancsok 2.

- ♦ **file-ok törlése**
- ♦ **rm [-if] filename**
 - » mint mv
- ♦ **file-ok linkelése**
- ♦ **ln [-fs] filename linkname**
 - linkname nem létező file
- ♦ **ln [-fs] filename ... dirname**
 - több file egy directoryban eredeti nevén
 - » -f üzenet nélkül felülírja a meglévő file-t
 - » -s szimbolikus link
- ♦ **file módosítási és hozzáférési idejének frissítése**
- ♦ **touch [-amc] [-r rfile] [-t time] filename**
 - » -a csak hozzáférési idő (access time)
 - » -m csak módosítási idő (modification time)
 - » -c nem jön létre a file, ha nincs
 - » -t adott idő, formátum: [[CC]YY]MMDDhhmm[.ss]
 - » -r rfile idejével egyező

szandi@hit.bme.hu

13

Directory parancsok

- ♦ **az aktuális directory kiírása**
 - pwd
- ♦ **directory váltás**
 - cd dirname
 - paraméter nélkül: home
- ♦ **directory létrehozás**
 - mkdir [-p] dirname
 - » -p a hiányzó alkönyvtárak is keletkeznek
- ♦ **directory törlés**
 - rmdir dirname

szandi@hit.bme.hu

14

File-lista

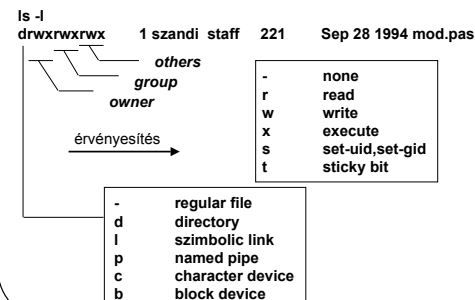
```

pyxis.hit.bme.hu:szandi />ls -l
drwxrwxr-x 3 root system 2048 May 1 11:17 dev
drwxrwxr-x 14 root system 6656 May 1 11:16 etc
drwxrwxr-x 8 root system 512 Aug 4 1994 export
drwxr-xr-x 32 bin bin 1024 Apr 1 15:36 home
lrwxrwxrwx 1 root sys 8 Aug 4 1994 lib -> /usr/lib
drwx----- 2 root system 512 Aug 4 1994 lost+found
drwxr-xr-x 14 bin bin 512 Aug 4 1994 lpp
drwxr-sr-x 9 sys sys 512 Feb 21 1994 math
drwxr-xr-x 2 bin bin 512 Aug 4 1994 mnt
drwxr-xr-x 2 root system 512 Aug 4 1994 save
drwxr-xr-x 3 bin bin 512 May 21 1994 sbin
drwxr-sr-x 8 sys sys 512 Jan 30 1994 smlscript
-rw-r--r-- 1 root system 120111 Mar 14 12:41 smit.log
-rw-r--r-- 1 root system 12975 Mar 14 12:41 smit.script
drwxrwxr-x 2 root system 512 Aug 4 1994 tftboot
drwxrwxrwt 4 bin bin 36352 May 8 14:34 tmp
lrwxrwxrwx 1 root sys 5 Aug 4 1994 u -> /home
drwxr-xr-x 19 bin bin 512 Feb 14 1994 usr
drwxr-xr-x 10 bin bin 512 Aug 4 1994 var
pyxis.hit.bme.hu:szandi />
    
```

szandi@hit.bme.hu

15

Jogok 1.

szandi@hit.bme.hu

16

Jogok 2.

- ♦ **Olvadás (r)**
 - file: a file (tartalma) olvasható
 - dir: a directory tartalma megtekinthető, azaz a directoryban levő összes file-bejegyzés olvasható, de maga a file nem nyitható meg, csak ha 'x' jog is van
- ♦ **Írás (w)**
 - file: a file (tartalma) megváltoztatható
 - dir: a directory tartalma írható, azaz új file-ok hozhatók létre, illetve meglévők törölhetők
- ♦ **Execute/search (x)**
 - file: a file végrehajtható (bináris vagy script)
 - dir: a directoryban lehet keresni, azaz konkrét file-ra lehet hivatkozni (ha arra van értelemszerű jog), de a directory teljes tartalma nem olvasható

szandi@hit.bme.hu

17

Jogok 3.

- ♦ **real - effective UID (GID)**
 - új file létrehozása, program futása: effective UID, GID
 - effective group váltás: newgrp
- ♦ **listában az execute (x) flag pozíciójában más betű**
- ♦ **owner pozícióban 's': set-uid**
 - file (bináris): a program futásakor effective UID=file UID
- ♦ **group pozícióban 's': set-gid**
 - file (bináris): a program futásakor effective GID=file GID
 - dir: új file GID=directory GID
- ♦ **others pozícióban 't': sticky bit**
 - file: a program a futás után a memóriában marad
 - dir: csak a tulajdonos törölheti a file-okat (/tmp)

szandi@hit.bme.hu

18

Jogok módosítása

- File-bejegyzés jogainak megváltoztatása
 - A tulajdonos és root végezheti el
 - chmod
- File-bejegyzés csoportjának megváltoztatása
 - A tulajdonos akkor végezheti el, ha a megadott csoportba tartozik, root mindig
 - chgrp
- File-bejegyzés tulajdonosának megváltoztatása
 - Csak root végezheti el
 - chown
- Új file jogai létrehozásakor
 - adatfile: rw-rw-rw-
 - futtatható file: rwxrwxrwx
 - fenti maszkolása (szűkítése): user mask
 - umask (alapértelmezés: 022, azaz rwxr-xr-x)

szandi@hit.bme.hu

19

Jogok megváltoztatása

- chmod [-Rf] mode dir/filename
 - » -R rekurzív végrehajtás
 - » -f nincs hibaüzenet sikertelenség esetén
- mode megadása
 - abszolút módon
 - szimbolikusan
- chgrp [-Rf] newgroup dir/filename
 - » opciók, mint chmod
- chown [-Rf] newowner dir/filename
 - » opciók, mint chmod

szandi@hit.bme.hu

20

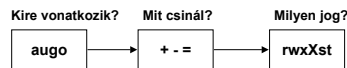
Jogok megadása abszolút módon (összeadandó, oktális)

» 4000	setuid
» 2000	setgid
» 1000	sticky bit (csak root)
» 0400	tulajdonos - olvasás
» 0200	tulajdonos - írás
» 0100	tulajdonos - végrehajtás, keresés
» 0040	csoport - olvasás
» 0020	csoport - írás
» 0010	csoport - végrehajtás, keresés
» 0004	mindenki - olvasás
» 0002	mindenki - írás
» 0001	mindenki - végrehajtás, keresés

szandi@hit.bme.hu

21

Jogok megadása szimbolikusan

u user (tulajdonos)	+ hozzáad	r olvasás
- letilt	= pontosan beállít	w írás
g group (csoport)		x végrehajtás/keresés
o others (többiek)		X keresés/végrehajtás
a a fentiek együtt		ha már van másik setuid/setgid
		s setuid/setgid
		t sticky bit

szandi@hit.bme.hu

22

Felhasználók

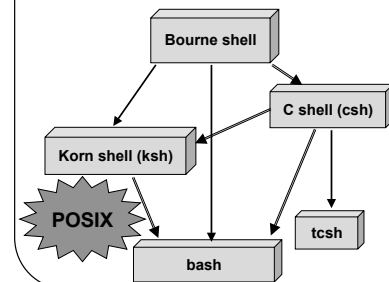
- felhasználó (csoport) ID kiírítása
- id [[-G] | [-g] | [-u]] [-n] [user]
 - » -G összes GID (real, effective, supplementary)
 - » -g csak effektív GID
 - » -u csak effektív UID
 - » -n ID helyett név
- aktív felhasználó
 - id
 - » összes ID (real, effektív is ha eltér) és nevük
 - who am i
 - » terminál és a bejelentkezés ideje is
- adott felhasználó összes ID-je és neve
 - id user
- bejelentkezett felhasználók
 - who
 - » terminál és a bejelentkezés ideje is

szandi@hit.bme.hu

23

Shell

- parancs interpreter: kapcsolat a felhasználó felé
 - » közönséges Unix program
- „programozási nyelv”: sciptek
 - » egy feladatot csak egyszer oldjunk meg

szandi@hit.bme.hu

24

Shell meghívása

- login shell
 - chsh shell
- végrehajtott sciptek

	csH	baSH	POSIX
login	/etc/login ~/.login	/etc/profile ~/.bash_profile vagy ~/.bash_login vagy ~/.profile	/etc/profile
start	/etc/cshrc ~/.cshrc	~/.bashrc	\$ENV
logout	/etc/logout ~/.logout	~/.bash_logout	

- sh -c script-string

szandi@hit.bme.hu

25

Folyamatok 1.

- futó program: folyamat
 - fa-struktúra
 - (effektív) UID, PID, PPID
 - command-line: job (%n)
 - » shell kezeli, process groupok
- státusz
- ps [-arlu] [-t term] [pid]
 - » -a minden processzt listáz
 - » -r csak a futó processzeket listázza
 - » -l hosszú listát készít
 - » -u a lista tartalmazza a user nevet is
 - » -t a term terminálhoz kapcsolódó processzek (opcionális)
 - » pid csak a pid processz (opcionális)
 - » egyéb nem említett opciók is vannak
- jobs [-l | -p] [job]
 - » -l részletes információ
 - » -p csak a PID

szandi@hit.bme.hu

26

Folyamatok 2.

- job control (előtér - háttér)
 - fg [%jobnum]
 - bg [%jobnum ...]
- jelek (küldése)
 - HUP, KILL, TERM, CONT
 - kill -sig [PID | %jobnum]
 - kill -KILL 1234
 - » összes szignál: kill -1
- futtatás alacsonyabb prioritással
 - nice [-n] command-line
 - » -n nice value: -20...20
 - » n prioritással alacsonyabban fut, mint alapértelmezésben
 - » tipikus használat: nice parancs &
- prioritás állítása
 - renice [nv] pid
 - » nv nice value: -20...20

szandi@hit.bme.hu

27

Folyamatok 3.

- kijelentkezés után is fut
 - nohup *command-line*
 - » tipikus használat: nohup parancs &
- késleltetés n másodpercig
 - sleep n
- várakozás adott processz befejeződéséig
 - wait [pid | %job]
 - ha nincs paraméter, az összes háttérben futó processz befejeződéséig vár
 - visszatérési értéke a processz visszatérési értéke
- szinkronítás
 - szinkron parancs-sorozat: ls ; who
 - » a második csak akkor fut, ha az első befejeződött
 - aszinkronítás: ls &
 - » azonnal visszakapjuk a command-promptot
 - csoportosítás: (date; ls) > lista &
 - » a zárójeles rész külön fut, outputjuk összegződik

szandi@hit.bme.hu

28

Folyamatok 4.

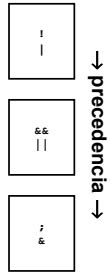
- futtatás adott időpontban
 - at [-f file] [-m] atime [adate] [+ increment]
 - » mail-be kerül a job standard outputja és errorja, ha van
 - » -f file – elindítandó shell script (hiányában standard input)
 - » -m – mail-t kap a felhasználó, ha lefutott a job
 - » atime – indítási időpont
 - h[h] [:] [mm] [am|pm] | noon | midnight | now
 - » adate – indítási dátum (alapértelmezés: today | tomorrow)
 - [today | tomorrow | day-of-week | [[CC]YY] MMM DD]
 - » increment – az adott időhöz képest később
 - n [minutes | hours | days | weeks | months | years]
 - at [-f file] [-m] -t time
 - » time – indítási időpont (mint touch)
 - [[CC]YY]MMDDhhmm[[.ss]]
 - at -l [job...]
 - » lista a felhasználó által elindítani kezdeményezett jobokról
 - at -r job...
 - » job(ok) törlése a várakozási sorból
 - » példa – az összes job törlése: at -r `at -l | cut -f1`

szandi@hit.bme.hu

29

Operátorok

- logikai igaz - sikeres végrehajtás
 - exit status 0
- pipeline c1 | c2
 - c1 outputja c2 inputja lesz
- logikai negálás (NOT) ! c
 - c exit státusza negálódik
- logikai ÉS (AND) c1 && c2
 - c2 csak akkor fut, ha c1 sikeres
- logikai VAGY (OR) c1 | c2
 - c2 csak akkor fut, ha c1 sikertelen
- parancs vége c1 ; c2
 - c2 akkor fut, ha c1 befejeződött
 - egyenértékű egy sorvégével
- futtatás háttérben c1 & c2
 - c1 elindul a háttérben
 - c2 futása azonnal elkezdődik

szandi@hit.bme.hu

30

Átírányítások

- standard output >
- standard input <
- standard output append >>
- output és error összekapcsolódik 2>&1
- output helyett n. filedescriptor >&n
- input helyett n. filedescriptor <&n
- n. filedescriptor helyett m. n>&m
- here documents word-ig << word
 - példa:


```
cat << ***END***
Listing of $1 as `date`
`ls -l $1`
*** End of listing ***
***END***
```

szandi@hit.bme.hu

31

Paraméterek, változók

- pozicionális paraméterek
 - \$1 \$2 \$3 \$4 \$5 ...
 - shift [n]
- speciális paraméterek
 - \$* az összes paraméter
 - \$@ ugyanaz mint fent, de "-"ben külön szavak
 - \$# paraméterek száma
 - \$? exit státusz
 - \$\$ processz ID
 - #! háttér processz ID
 - \$0 a shell
- előre definiált változók
 - HOME
 - PATH
 - PS1
- felhasználó által definiált változók
 - alma=korte

szandi@hit.bme.hu

32

Helyettesítések

- file-név (az illeszkedő file neve helyettesítődik)
 - * 0 vagy tetszőleges karakter
 - ? egy karakter
 - [abc] [a-z] halmaz, vagy intervallum
 - » példa: összes file az adott direktoryban path-al együtt:
 - » echo dir/*
- paraméter (változó)
 - \$var
 - » elérési útvonal kiíratása: echo \$PATH
- parancs
 - `
 - » a parancs outputja helyettesítődik, pld: i=`expr \$i + 1`
- tilde (Bourne shellben nincs)
 - ~[user]
 - » aktuális (vagy user) felhasználó HOME könyvtára helyettesítődik
 - » példa: echo ~ ~szandi

szandi@hit.bme.hu

33

Idézet (quotation)

- Backslash quotation
 - \c
 - a sor végén: folytatósor
 - \\
- Single quotation
 - 'text'
 - a két egyszeres idézőjel között semmi sem speciális (csak ')
- Double quotation
 - "text"
 - \$ ` ` " megtartják jelentésüket
 - \ elnyomja a fentiek jelentését
- Példa
 - echo "My home is \$HOME but not \HOME"
 - echo 'My home isn''''t \$HOME'
 - echo My home isn\'t \HOME

szandi@hit.bme.hu

34

(basic) Reguláris kifejezések (BRE) 1.

- c a 'c' karakter, ha nem speciális (. [^*\${})
- \c a 'c' karakter
- ^ sor eleje
- \$ sor vége
- . egy darab akármilyen karakter
- [abc] egy karakter az 'abc'-ből
- [^abc] egy karakter, de nem 'abc'
- r* r kifejezés 0 vagy tetszőleges számszor
- r₁r₂ r₁ és r₂ egymás után, r₁ a lehető leghosszabban illeszkedik
- \ (r\) r kifejezésre később lehet hivatkozni
- \ i az i-edik (1-9) \ (r\) -al definiált kifejezés

szandi@hit.bme.hu

35

(extended) Reguláris kifejezések (ERE) 2.

- BRE és még ...
- újabb speciális karakterek: + ? | ()
- () kifejezések zárójellezhető (csoportosíthatók)
- r+ r kifejezés 1 vagy tetszőleges számszor
- r? r kifejezés 0 vagy 1 számú előfordulással
- r₁/r₂ r₁ vagy r₂
- precedencia:
 - []
 - ()
 - * + ?
 - |
- helyettesítő stringben:
 - & az aktuális illeszkedő reguláris kifejezés
 - \ i az i-edik (1-9) \ (r\) -al definiált kifejezés

szandi@hit.bme.hu

36

Oldaltördelő (pager) segédprogramok

- feladatuk: file-ok kiírása a terminálra oldalanként
 - `more` less
- gyakori használat szűrőként
 - `ls | less`
- futás közben billentyűparancsok (a legfontosabbak)
 - kilépés: `q`
 - shell parancs: `!cmd`
 - mozgás:

	előre	vissza
• egy sor	<code>enter</code>	<code>k</code>
• egy képernyő	<code>space</code>	<code>b</code>
• file vége	<code>g</code>	<code>G</code>
• minta	<code>/regexpr</code>	<code>?regexpr</code>
• következő minta	<code>n</code>	<code>N</code>
- csak `less` – nem POSIX
 - lehet visszafele is mozogni
 - nem olvassa be a teljes file-t (nagy file-ok kezelése is gyors)
 - a file végén nem lép ki (a file futás közben is bővílhet)

szandi@hit.bme.hu

37

Keresés

- Szövegminta keresése
 - alapértelmezésben kiírja az illeszkedő sorokat
 - több file esetében minden sor elé kerül a file neve
 - file argumentum nélkül a standard inputról olvas
- `grep [-ivnc]s regex [file...]`
 - » `-i` ignore case (kis-nagybetű nem különbözik)
 - » `-v` azokat a sorokat írja ki, melyek nem illeszkednek
 - » `-n` minden sort elején lesz filenév és sorszám
 - » `-c` csak az illeszkedő sorok számát írja ki
 - » `-l` csak a file(ok) nevét írja ki
 - » `-s` olvashatatlan input file-ok esetén nincs hibüzenet
 - » egyéb nem említett opciók is vannak
- Kiterjesztett (extended) reguláris kifejezés használata
 - `egrep: grep -E`
- Fix string használata
 - `fgrep: grep -F`

szandi@hit.bme.hu

38

További szűrők

- File eleje (első 10 sor)
- `head [-n num] [file...]`
 - » `-n` az első num darab sort írja ki
- File vége (utolsó 10 sor)
- `tail [-f] [-c numbyte [-n numlin]] [file...]`
 - » `-c` a kिरandó szöveget byteban mérjük
 - `+numbyte` a kiírás a numbyte-adik byte-nál kezdődik
 - `-numbyte` az utolsó numbyte darab byte kerül kiírásra
 - » `-n` az utolsó numlin darab sort írja ki
 - » `-f` a file végén nem lép ki
- Csövezeték megcsapolása
 - a standard inputot a standard outputra és file-ba másolja
- `tee [-ia] [file...]`
 - » `-i` figyelmen kívül hagyja az interruptot
 - » `-a` hozzáfűzi (append) az outputot a file-hoz
- `ls | tee file`

szandi@hit.bme.hu

39

Rendezés (szűrő)

- `sort [-bdfiMnr] [-tc] [+p]s[-p2]s]] [-o file] [file...]`
 - Rendezi az inputot kulcsok (vagy teljes sorok) alapján
 - Hasonlítást befolyásoló opciók
 - » `b` kezdő szóközök tabulátorok figyelmen kívül hagyva
 - » `d` szótárrendezés: csak betűk és számjegyek
 - » `f` kis- és nagybetűk nincsenek megkülönböztetve
 - » `i` nem ASCII karakterek figyelmen kívül hagyva
 - » `M` hónapsorrend (angol, a nem jök JAN elé)
 - » `n` numerikus sorrend
 - » `r` megfordítja az aktuális rendezést
 - `tc` a mezők (kulcsok) közti szeparátor `c` lesz (whitespace)
- Rendezési kulcs (key) a sor egy mezője (szava)
 - » mezők számozása 0-tól kezdődik
 - » `+p1` első kulcs
 - » `-p2` utolsó, már nem használt kulcs
 - » `s` hasonlítást befolyásoló opció (lásd fent)
- az output a megadott file: `-o file`
- példa: `passwd` file rendezése GID, azon belül UID szerint
 - » `sort -t: +3 -4n +2 -3n /etc/passwd`

szandi@hit.bme.hu

40

File keresése 1.

- `find path feltétele`
- megkeres minden file-t path-ban és alatta
- feltételeket kiértékeli, mely teljesül, ha a file ...
 - » numerikus értékek (n: pontosan n; zn: nagyobb/kisebb, mint n)
- `-name fname` neve illeszkedik fname-ra
- `-type c` típusa c (f-file, d-directory, l-szimbolikus link p-pipe, c-character device, b-block device linkjeinek száma n)
- `-links [±]n` linkjeinek száma n
- `-perm mode` védelmi módja mode (mint `chmod`)
- `-user uname` tulajdonosa uname
- `-group gname` gname csoporthoz tartozik
- `-size [±]n` n blokk (512 byte) méretű
- `-size [±]nc` n karakter méretű
- `-atime [±]n` hozzáférési (access) ideje n (nap)
- `-mtime [±]n` módosítási (modification) ideje n (nap)
- `-ctime [±]n` létrehozási (creation) ideje n (nap)
- `-newer file` újabb, mint file
- `-inum [±]n` i-node száma n

szandi@hit.bme.hu

41

File keresése 2.

- parancsok alkalmazása
- feltételként teljesül, ha a visszatérési érték 0
 - `-exec cmd` cmd parancs futtatása
 - `-ok cmd` cmd parancs futtatása csak nyugtázás után
 - » `cmd-ben speciális jelentések:`
 - » `{}` a keresett file teljes path-al behelyettesítődik
 - » `;` a cmd végét jelöli
- egyéb feltételek mellékeléssel - mindig igaz értékűek
 - `-print` kiírja a file nevet path-al együtt
 - `-follow` követi a szimbolikus linkeket (`-type l`)
- tesztek kombinálása logikai operátorokkal
 - `(kif.)` csoportosítás, külön argumentum, idézni kell: `\(`
 - `!` logikai nem (NOT)
 - `-a` logikai és (AND)
 - `-o` logikai vagy (OR)
- példa: töröljük le a *.bak file-okat
 - `find . -name "*.bak" -type f -exec rm {} \;`

szandi@hit.bme.hu

42

További segédprogramok 1.

- Sorok, szavak, karakterek számlálása
- `wc [-c]w] [file...]`
 - » `-c` karakterek száma
 - » `-l` sorok száma
 - » `-w` szavak (whitespace között) száma
- Kifejezések kiszámítása
- `expr kif.`
 - » `kif.` whitespace-ek közötti operátorok, argumentumok
 - » `+ - * / % < > <= >= != | &`
 - » kifejezés kiszámított eredménye standard outputra
- File tartalmának kiírása
- `od -f file...`
 - » `f` formátum:
 - d-decimal, u-unsigned decimal, o-octal, x-hexadecimal
 - f-floating point number, c-character, a-ascii character

szandi@hit.bme.hu

43

További segédprogramok 2.

- Karakterek cseréje
- `tr [-cds] str1 [str2]`
 - » `str1` a helyettesítendő vagy törlendő karakterek
 - » `str2` a helyettesített karakterek (`str1`-ben azonos sorszámban)
 - » `-c` `str1` komplementjét használja
 - » `-d` a karakterek törlése
 - » `-s` ismétlődéseket csak egyszer írja ki (squeeze)
 - » `str1` megadhatók tartományok: `[a-z]`, ismétlődések `[c*n]`
 - például kis-nagybetű csere: `tr "a-z" "A-Z"`
 - DOS textből UNIX text: `tr -d "r"`
- Karakterek, mezők kivágása (számozásuk 1-től)
- `cut [-c] -f [-dc]] lista [file...]`
 - » `-c` karakterek kivágása
 - » `-f` mezők kivágása
 - » `-dc` c a mezőhatároló
 - » `lista` számok, tartományok, pld: 1,3-5,12-

szandi@hit.bme.hu

44

További segédprogramok 3.

- Filenév/Direktorynév rész kiírása
- `basename/dirname str1 [str2]`
 - » `str1` a teljes fájlnev elérési útjal
 - » `str2` a kiterjesztés (suffix) (basename esetében)
- Fájlok típusának megállapítása
- `file [-L] [-f file1] file...`
 - » `-L` szimbolikus link "követése"
 - » `-f` file1-ből is olvassa a fájlok listáját
- Ismétlődő sorok törlése
- `uniq [-cdu] [infile [outfile]]`
 - » `-d` az ismétlődő sorokból csak egyet ír ki
 - » `-u` csak a nem ismétlődő sorokat írja ki
 - » `-c` minden sor elé kiírja az ismétlődési számot
- Fájl feldarabolása (`xaa, xab, ... xaz, xba, ...`)
- `split [-l lines] [file [name]]`
 - » `-l` az egyes darabok sorainak száma (alapért. 1000)
 - » `name` a darab nevek előtagja (prefix)

szandi@hit.bme.hu

45

Fájlok összehasonlítása

- ♦ Rendezett szövegfájlok összehasonlítása, kiírása
- ♦ `comm [-123] file1 file2`
 - » -1 csak az első file-ban előforduló sorok
 - » -2 csak a második fájlban előforduló sorok
 - » -3 mindkét fájlban előforduló sorok
- ♦ Pontos összehasonlítás (csak a különbség kiírása)
- ♦ `cmp [-s] file1 file2`
 - » -s nincs semmilyen kiírása
 - » visszatérési érték 0,1,2: a két fájl azonos, különböző, hiba
- ♦ Szövegfájlok összehasonlítása
- ♦ `diff [-eb] file1 file2`
 - » -e kiír egy script-et, melyet az ed editorral futtatva, file1-re alkalmazva eredményül file2-t kapjuk
 - » -b összehasonlításkor egy szóköznek tekintí az ismétlődő whitespace karaktereket
 - » visszatérési érték, mint `cmp`
 - » egyéb, nem említett opciók is vannak

szandi@hit.bme.hu

46

(bash) shell programozás input feldolgozása

- ♦ 1. tokenekre bontás
- ♦ 2. tokenek parancsba szerkesztése
- ♦ Tokenek
 - szavak
 - » határolói: szeparátor vagy operátor
 - » szeparátor: space, tab, newline
 - operátorok
 - > >> >& >| < << <<- <& <<
 - | & ; () || && ;: (() |&
- ♦ newline értelmezése
 - 1. ha a sor értelmezhető befejezett parancsként, akkor értelmeződik
 - 2. ha a sorban nincsen szó, akkor törlődik
 - 3. egyébként a newline érvénytelen, a parancs értelmezése folytatódik

szandi@hit.bme.hu

47

Parancsok értelmezése

1. Kulcsszó
2. Nem idézett alias
3. Belső parancs
4. Függvény definíció
5. Beépített segédprogram
6. Egyéb beépített segédprogram
7. Abszolút pathnév
8. Futtatható program a path-ban

szandi@hit.bme.hu

48

Kulcsszavak

<code>case</code>	<code>function</code>
<code>do</code>	<code>if</code>
<code>done</code>	<code>in</code>
<code>elif</code>	<code>select</code>
<code>else</code>	<code>then</code>
<code>esac</code>	<code>until</code>
<code>fi</code>	<code>while</code>
<code>for</code>	<code>{}</code>

nem POSIX: `select`

szandi@hit.bme.hu

49

Belső parancsok

<code>break</code>	<code>export</code>
<code>:</code>	<code>readonly</code>
<code>continue</code>	<code>return</code>
<code>. file</code>	<code>set</code>
<code>eval</code>	<code>shift</code>
<code>exec</code>	<code>trap</code>
<code>exit</code>	<code>unset</code>

szandi@hit.bme.hu

50

Beépített segédprogramok

<code>alias</code>	<code>jobs</code>
<code>bg</code>	<code>kill</code>
<code>cd</code>	<code>newgrp</code>
<code>command</code>	<code>read</code>
<code>false</code>	<code>true</code>
<code>fc</code>	<code>umask</code>
<code>fg</code>	<code>unalias</code>
<code>getopts</code>	<code>wait</code>

szandi@hit.bme.hu

51

Összetett parancsok

- ♦ futtatás sub-shellben
 - `(list)`
- ♦ futtatás direct
 - `{ list; }`
 - `{ list & }`
- ♦ feltételes végrehajtás
 - `if`
 - `case`
 - `select (bash)`
- ♦ ciklusok
 - `for`
 - `while`
 - `until`
- ♦ függvény definíció
 - `function name { list; }`
 - `name () { list; }`

szandi@hit.bme.hu

52

Logikai kifejezések

- ♦ `test expr`
- ♦ `[expr]`
- ♦ `true`
- ♦ `false`
- ♦ string összehasonlítások
 - `s1 = s2`
 - `s1 != s2`
- ♦ numerikus összehasonlítások
 - `n1 -eq n2` `n1 = n2`
 - `n1 -ne n2` `n1 ≠ n2`
 - `n1 -lt n2` `n1 < n2`
 - `n1 -le n2` `n1 ≤ n2`
 - `n1 -gt n2` `n1 > n2`
 - `n1 -ge n2` `n1 ≥ n2`

szandi@hit.bme.hu

53

File vizsgálatok

- ♦ minden teszt `-o file` alakú
- ♦ `s`: a file létezik és nem 0 méretű
- ♦ `f`: a file normál file
- ♦ `r`: a file létezik és olvasható
- ♦ `w`: a file létezik és írható
- ♦ `x`: a file létezik és futtatható
- ♦ `d`: a file létezik és directory
- ♦ `u`: a file létezik és set-uid bit be van állítva
- ♦ `g`: a file létezik és set-gid bit be van állítva
- ♦ `file1 -nt file2`
 - `file1` újabb `file2`-nél
- ♦ `file1 -ot file2`
 - `file1` régebbi `file2`-nél
- ♦ `file1 -ef file2`
 - `file1` egy másik neve `file2`

szandi@hit.bme.hu

54

Logikai kifejezések kombinációja

- ♦ NOT `!expr`
- ♦ AND `expr1 -a expr2`
- ♦ OR `expr1 -o expr2`
- ♦ csoportosítás `(expr)`

szandi@hit.bme.hu

55

Feltételes végrehajtás

```
if list
then list
[elif list
then list]
...
[else list]
fi

if test $1 = 'alma'
then echo '$1=alma'
fi

case word in
pattern1)
comm1 ;;
...
esac

case $fn in
*.c | *.cpp ) cplusplus $fn;;
*.pas ) pascc $fn;;
* ) echo "Nem definiált $fn";;
esac
```

szandi@hit.bme.hu

56

Ciklusok

```
for name [ in word; ]
do
list ;
done

while list
do
list ;
done

repeat list
do
list ;
done
```

szandi@hit.bme.hu

57

Parancsok futtatása

- ♦ direct futtatás
- ♦ direct futtatás sub-shellben
 - `o`
 - `&`
 - `.`
 - `|`
- ♦ indirect futtatás sub-shellben
- ♦ Példa

```
cd ~/one
X=1; Y=2; Z=3
export X
(cd ../two; pwd; Y=7; echo $X $Y $Z)
pwd
echo $X $Y $Z
```

szandi@hit.bme.hu

58

Kifejtés (expansion)

- ♦ Brace expansion
 - `a{d,c,b}e` ----> 'ade ace abe'
- ♦ Tilde expansion
 - login név
- ♦ Parameter expansion
 - `${parameter}`
- ♦ Command substitution
 - `$(command)`
 - ``command``
- ♦ Arithmetic expansion
 - `$(expression)`
 - `=$((expression))`
- ♦ Pathname expansion
 - `*`
 - `?`
 - `[abc] [a-z]`

szandi@hit.bme.hu

59

Brace expansion

- ♦ nem POSIX és nem Bourne kompatibilis
- ♦ leítható
 - `bash -nobraceexpand`
 - `set +o braceexpand`
- ♦ szintaktika
 - `{}` zárójelpár
 - `{}` között legalább egy `,`
- ♦ egymásba ágyazható
- ♦ végrehajtás balról jobbra
- ♦ eredménye több szó
- ♦ példa

```
mkdir {Varga{Tibi,Kati},Judit,Kriszti},TothJutka)
mkdir VargaTibi VargaKati VargaJudit VargaKriszti TothJutka
```

szandi@hit.bme.hu

60

Tilde expansion

- ♦ HOME directory
 - `~`
- ♦ adott felhasználó HOME directory-ja
 - `~user`
- ♦ HOME directory alatti directory-k
 - `~/alma/korte`
 - `~lakatos/alma/korte`
- ♦ aktuális directory (PWD változó értéke)
 - `~+`
- ♦ előző directory (OLDPWD változó értéke)
 - `--`
- ♦ ha `user` nem létezik nincs `~` helyettesítés

szandi@hit.bme.hu

61

Parameter expansion 1.

- ♦ alap (basic expansion)
 - `$param`
 - `${param}`
- ♦ feltételes (conditional expansion)
 - `${param:-word}`
 - ha param létezik és értéke nem zérus - `$param`
 - ha param nem létezik - `word`
 - `${param:?word}`
 - ha param létezik és értéke nem zérus - `$param`
 - ha param nem létezik vagy zérus akkor
 - » hibüzenet, ami `word`
 - » ha nem interaktív shell, akkor kilép
 - `${param:+word}`
 - ha param létezik és értéke nem zérus - `semmi`
 - ha param nem létezik - `word`

szandi@hit.bme.hu

62

Parameter expansion 2.

- ♦ opcionális értékadás (csak változókra)
 - `${param:=word}`
 - ha param létezik és értéke nem zérus - `$param`
 - ha param nem létezik - `word`; mellékhatás: param értéke `word`
- ♦ hossz meghatározás
 - `${#param}`
 - param hossza (karakterek száma)
- ♦ mintaillesztés (pat-re pathname expansion)
 - `${param#pat}`
 - param eleje illeszkedik - (legrövidebb)
 - `${param##pat}`
 - param eleje illeszkedik - (leghosszabb)
 - `${param%pat}`
 - param vége illeszkedik - (legrövidebb)
 - `${param%%pat}`
 - param vége illeszkedik - (leghosszabb)

szandi@hit.bme.hu

63

Command substitution parancshelyettesítés

- a parancs output helyettesítődik
- ``command``
 - ``$`` megtartják speciális jelentésüket
- `$(command)`
 - nincs semminek speciális jelentése
- a parancshelyettesítés egymásba ágyazható
- példák

```
echo `echo `echo korte` alma`
bash: alma: command not found
echo korte
echo $(echo $(echo korte) alma)
korte alma
```

szandi@hit.bme.hu

64

Arithmetic expansion

- aritmetikai értelmezés

```
$(expression)
$( (expression) )
```
- egymásba ágyazható
- oktális számok 0 prefix
- hexadecimális számok 0x vagy 0X prefix
- tetszőleges számrendszerű számok

```
[base#]number
```
- operátorok, mint C
- példa

```
a=b+9; b=-2; echo $((a*5))
35
```

szandi@hit.bme.hu

65

Aritmetikai operátorok

- +	unary minus and plus
! ~	logical and bitwise negation
* / %	multiplication, division, remainder
+ -	addition, subtraction
<< >>	left and right bitwise shifts
<= >= < >	comparison
= !=	equality and inequality
&	bitwise AND
^	bitwise exclusive OR
	bitwise OR
&&	logical AND
	logical OR
= *= /= %=	assignment
+= -= <<= >>=	
&= ^= =	

szandi@hit.bme.hu

66

Néhány előre definiált változó

- POSIX

```
PATH, CDPATH, HOME, ENV, PS1, PS2, IFS, ...
```
- directoryk

```
PWD, OLDPWD
```
- prompt

```
PROMPT_COMMAND
```
- rejtett file-ok file-név helyettesítésnél

```
glob_dot_filenames
```
- változók értékadása

```
PROMPT_COMMAND=alma
```
- változók beállítása

```
glob_dot_filenames=
```
- változók törlése

```
unset glob_dot_filenames
```

szandi@hit.bme.hu

67

Shell belső parancsok 1.

- üres utasítás (az argumentumok kiértékelődnek!)

```
: [args]
```
- shell script behelyezése

```
. file [args]
source file [args]
```
- parancs futtatása subshell nélkül

```
exec command
```
- parancs képzés, majd végrehajtás

```
eval [args]
» alma=korte
» eval $alma
» bash: korte: command not found
```
- kilépés a shellből

```
exit [n]
```

szandi@hit.bme.hu

68

Shell belső parancsok 2.

- ciklusból kilépés (több szintet is)

```
break [n]
```
- ciklus következő (akár több) iterációja

```
continue [n]
```
- függvény visszatérési értéke

```
return [n]
```
- változók exportja (környezeti változók)

```
export [name=[word]] ...
```
- változók attribútumai (nem POSIX)

```
declare [-frxi] [name=value]
typeset [-frxi] [name=value]
readonly [-f] [name...]
```
- változók törlése

```
unset [name...]
```

szandi@hit.bme.hu

69

Shell belső parancsok 3.

- új változók automatikus/nem automatikus exportja

```
set -a
```
- pozicionális paraméterek megváltoztatása

```
set arg1 arg2 ...
```
- pozicionális paraméterek léptetése

```
shift [n]
```
- terminálódott háttérprocesszek jelzése azonnal/következő promptnál

```
set -b
```
- file-név helyettesítés letiltása/engedélyezése

```
set -f
```
- command line editor beállítása

```
set -o vi
```
- szignálok kezelése

```
trap [command] [sigspec]
```

szandi@hit.bme.hu

70

Shell beépített parancsok 1.

- rövidítések (alias) megadása, kiírása

```
alias [name=value]
```
- alias megszüntetése

```
unalias [name]
```
- jobok kiírása

```
jobs
```
- job háttérbe helyezése

```
bg [jobspec]
```
- job előtérbe helyezése

```
fg [jobspec]
```
- processz befejezésének megvárása

```
wait [pid]
```
- szignál küldése egy job-nak

```
kill [-sigspec] [pid|jobspec]
kill -HUP 14745
```

szandi@hit.bme.hu

71

Shell beépített parancsok 2.

- parancs futtatása

```
command command
```
- directory váltás

```
cd [dir]
```
- aktuális directory kiírása

```
pwd
```
- változó értékének interaktív olvasása

```
read [name...]
```
- új file létrehozásának maszkja

```
umask [mode]
```
- kiírás a standard outputra

```
echo [-neE] [args...]
```
- kilépés a login shellből

```
logout
```

szandi@hit.bme.hu

72

Shell beépített parancsok 3.

- **directory stack kiírása**
`dirs`
- **directory stack növelése**
`pushd [dir]`
- **directory stack csökkentése**
`popd [+/-n]`
- **directory stack rotálása**
`pushd +/-n`
- **aritmetikai kifejezés kiértékelése**
`let expr ...`
- **rövid információ a beépített(!) parancsokról**
`help pattern`
- **command history kiírása**
`history`

szandi@hit.bme.hu

73

Példák 1.

- Jelezzük, ha péntek, 13-a van:

- 1. változat

```
set `date`  
if test $1 = 'Fri'  
then  
if test $3 = '13'  
then echo Vigyazz!  
fi  
fi
```

- 2. változat

```
alma=`date +%a%d`  
if test $alma = 'Fri13'  
then echo Vigyazz  
fi
```

szandi@hit.bme.hu

74

Példák 2.

- **file-ok átnevezése *.htm-ről *.html-re**

```
for fn in *.htm  
do  
mv $fn $(basename $fn .htm).html  
done
```

- **file-ok összecsomagolása**

```
echo '# To unbundle, sh this file'  
for i  
do  
echo "echo $i 1>&2"  
echo "cat >$i <<'End of $i'"  
cat $i  
echo "End of $i"  
done
```

szandi@hit.bme.hu

75